

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В.І. ВЕРНАДСЬКОГО
Навчально-науковий інститут управління, економіки та
природокористування
Кафедра публічного управління та економіки**

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор інституту
_____ **В.Г. Горник**
_____ 2020 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“РЕФОРМИ ДЕРЖАВИ ТА СУСПІЛЬСТВА”**

освітній рівень Магістр

галузь знань 28 Публічне управління та адміністрування

спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування

освітня програма Публічне управління та адміністрування

тип дисципліни Обов’язкова

Київ – 2020 рік

Розробник: О.Л. Євмешкіна, д.держ.упр., доцент, доцент кафедри публічного управління та економіки

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри публічного управління та економіки

Протокол від 17 листопада 2020 року № 5

Завідувач кафедри публічного
управління та економіки

С.О.Кравченко

Погоджено:
Гарант освітньої програми

О.Я. Немирівська

1. Опис навчальної дисципліни

<i>Найменування показників</i>		<i>Розподіл годин за навчальним планом</i>		
Кількість кредитів:	5	Вид занять	Форма навчання	
Загальна кількість годин:	150		Денна	Заочна
Рік вивчення дисципліни за навчальним планом:	2	Лекції:	16	12
Семестр:	3	Практичні заняття:	-	-
Тижневе навантаження (год.):		Лабораторні заняття:	-	-
аудиторне:	2	Семінарські заняття:	12	8
самостійна робота:	8	Самостійна робота:	122	130
Форма підсумкового контролю:	Екзамен	Консультації:	-	-
Мова навчання:	українська	Індивідуальні заняття:	-	-

Консультативну допомогу здобувачі вищої освіти можуть отримати у ННП кафедри публічного управління та економіки, які безпосередньо проводять заняття або звернувшись з письмовим запитом на електронну пошту за адресою yevmieshkina.olena@tnu.edu.ua.

2. Програма навчальної дисципліни

Передумови для вивчення дисципліни:

Препозит:	Постпозит
Публічна служба Глобалізація управління суспільними процесами, євроінтеграція та безпека Стратегічне управління	Політика в публічному управлінні Взаємодія суспільства та влади

Мета вивчення дисципліни:

Формування у студентів знань про вітчизняний та світовий досвід здійснення сучасних реформ, удосконалити навички аналітичної і практичної діяльності щодо стратегічного планування і проектування реформ, вмінь та навичок використовувати ці знання у практичній діяльності.

Очікувані програмні результати навчання за дисципліною (за Освітньою програмою):

ПРН 6. Проектувати реформи у різних сферах та галузях суспільного життя, розробляти шляхи їх реалізації, виявляти недоліки та помилки в управлінні реформами, надавати рекомендації щодо їх усунення.

Загальні та спеціальні компетентності, що формуються у процесі вивчення дисципліни

Шифр та назва компетентності	Результати навчання			
	Знання	Уміння/ навички	Комунікація	Відповідальність і автономія

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК)				
ФК 11. Здатність до лідерства і управління змінами при здійсненні суспільних та державних реформ.	ПРН 6	ПРН 6		ПРН 6

Зміст навчальної дисципліни

Розділ 1. Теоретичні засади управління суспільними реформами

Тема 1.1. Сутність та класифікація суспільних реформ

Основні форми суспільного розвитку. Визначення поняття реформ. Основні риси, що характеризують реформи. Сутність реформи як форми суспільних змін. Сутність та класифікація суспільних реформ. Реформи з точки зору якісних змін суспільних інститутів. Визначення поняття суспільних реформ. Поділ реформ за масштабом. Класифікація реформ.

Постулати цивілізованих реформ, способи та інструменти їх реалізації. .

Тема 1.2. Поняття та основні складові управління суспільними реформами

Функції управління суспільними реформами. Широке та вузьке розуміння планування та організації суспільних реформ. Ініціювання суспільних реформ. Політичне забезпечення суспільних реформ. Принципи управління суспільними реформами.

Розділ 2. Підходи та методи управління суспільними реформами

Тема 2.1. Стратегічне планування та проектування суспільних реформ

Ініціювання суспільних реформ. Поняття «простір можливостей». Поняття суспільних реформ. Аналіз сучасного стану та прогнозування шляхом виявлення тенденцій суспільного розвитку при плануванні суспільних реформ. Цілі суспільних реформ. Поняття шокової терапії та градуалізму, їх переваги та недоліки.

Тема 2.2. Управління впровадженням суспільних реформ

Два основні методи створення проміжних і кінцевих інститутів в результаті впровадження суспільних реформ. Поняття перехідної ренти. Загальна послідовність впровадження суспільних реформ. Діяльність консультативно-дорадчих органів щодо впровадження суспільних реформ. Кадрове забезпечення впровадження реформ. Принципи реформаторської управлінської еліти. Створення мотивації до реформ. Контроль здійснення реформ. Забезпечувальні механізми проведення реформ. Інституційна пастка. Механізми стабілізації інституційних пасток та можливості їх руйнування.

Розділ 3. Державно-управлінські реформи як органічна складова суспільних реформ: теорія і практика

Тема 3.1. Поняття державно-управлінських реформ та їх роль у реформуванні суспільства

Два основних підходи до розуміння змісту реформування державного управління. Особливості застосування широкого та вузького підходів до поняття державного управління при здійсненні суспільних реформ. Державно-управлінські реформи як важлива складова системного реформування суспільства.

Тема 3.2. Світові тенденції перетворень державно-управлінських систем

Концепція та система базових принципів належного врядування (good governance). Світова тенденція універсалізації управлінських принципів. Світова тенденція розширення участі громадян в управлінні державою. Світова тенденція розвитку електронного уряду. Реформи з впровадження нового державного (публічного) менеджменту (new public management). Світова тенденція розвитку систем надання публічних послуг. Адаптація державної політики до умов глобалізації. Перехід від домінування ієрархічних до переважання мережевих моделей побудови управлінських систем.

Тема 4.1. Підходи до підготовки та впровадження державно-управлінських реформ: світовий та вітчизняний досвід

Тема 4.1. Політичне забезпечення та владно-суспільна взаємодія у суспільному реформуванні

Лідерство вищих керівників держави у здійсненні державно-управлінських реформ. Лідерство членів уряду в реформуванні державного управління. Політичні передумови успішного здійснення державно-управлінських реформ. Політична згода щодо реформування державного управління. Місія та принципи реформ. Масштаб та базові підходи державно-управлінських реформ. Вибір шляхів реформ та підходи до їх програмування. Підходи до розробки проектів для реалізації планів (програм) державно-управлінських реформ. Основні документи щодо планування державно-управлінських реформ. Формування дієздатного координаційного центру реформ. Організація політичного діалогу щодо реформ. Координація державно-управлінських реформ на регіональному рівні. Вертикальна координація між органами державної влади і місцевого самоврядування у здійсненні реформ. Координація державно-управлінських реформ на рівні конкретних органів виконавчої влади.

Тема 4.2. Порівняльно-практичні характеристики суспільних реформ в пострадянських країнах європейського простору

Досвід здійснення реформ у зарубіжних країнах. Реформи у розвинених країнах. Особливості здійснення реформ країн пострадянського простору. Органи влади, що забезпечують впровадження реформ та контроль за здійсненням реформ.

3. Структура навчальної дисципліни (тематичний план)

ДЕННА ФОРМА

Назви розділів і тем	Кількість годин				
	денна форма				
	Всього	у тому числі			
л		п/лаб.	сем.	с. р.	
1	2	3	4	5	6
Розділ 1. Теоретичні засади управління суспільними реформами					
Тема 1.1. Сутність та класифікація суспільних реформ	22	2			15
Тема 1.2. Поняття та основні складові управління суспільними реформами	21	2		2	15
Разом за розділом 1	43	4		2	30
Розділ 2. Підходи та методи управління суспільними реформами					
Тема 2.1. Стратегічне планування та проектування суспільних реформ	21	2		4	15
Тема 2.2. Управління впровадженням суспільних реформ	17	2			15
Разом за розділом 2	38	4		4	30
Розділ 3. Державно-управлінські реформи як органічна складова суспільних реформ: теорія і практика					
Тема 3.1. Поняття державно-управлінських реформ та їх роль у реформуванні суспільства	18	2		2	14
Тема 3.2. Світові тенденції перетворень державно-управлінських систем	19	2			17

Разом за розділом 3	37	4		2	31
Розділ 4. Підходи до підготовки та впровадження державно-управлінських реформ: світовий та вітчизняний досвід					
Тема 4.1. Політичне забезпечення та владно-суспільна взаємодія у суспільному реформуванні	19	2		2	15
Тема 4.2. Порівняльно-практичні характеристики суспільних реформ в пострадянських країнах європейського простору	18	2			16
Разом за розділом 3	37	4		2	31
Залік				2	
Усього годин	150	16		12	122

ЗАОЧНА ФОРМА

Назви розділів і тем	Кількість годин				
	заочна форма				
	Всього	у тому числі			
		л	п/лаб.	сем.	с. р.
1	2	3	4	5	6
Розділ 1. Теоретичні засади управління суспільними реформами					
Тема 1.1. Сутність та класифікація суспільних реформ	20	2			18
Тема 1.2. Поняття та основні складові управління суспільними реформами	18	2		2	14
Разом за розділом 1	38	4		2	32
Розділ 2. Підходи та методи управління суспільними реформами					
Тема 2.1. Стратегічне планування та проектування суспільних реформ	20			2	18
Тема 2.2. Управління впровадженням суспільних реформ	16	2			14
Разом за розділом 2	36	2		2	32
Розділ 3. Державно-управлінські реформи як органічна складова суспільних реформ: теорія і практика					
Тема 3.1. Поняття державно-управлінських реформ та їх роль у реформуванні суспільства	16	2			14
Тема 3.2. Світові тенденції перетворень державно-управлінських систем	20	2			18
Разом за розділом 3	36	4			32
Розділ 4. Підходи до підготовки та впровадження державно-управлінських реформ: світовий та вітчизняний досвід					
Тема 4.1. Політичне забезпечення та владно-суспільна взаємодія у суспільному реформуванні	18	2		2	14

Тема 4.2. Порівняльно-практичні характеристики суспільних реформ в пострадянських країнах європейського простору	20				20
Разом за розділом 4	38	2		2	34
Залік				2	
Усього годин	150	12		8	130

4. Організація самостійної роботи студентів

4.1. Підготовка до семінарських занять

Тема 1.2. Поняття та основні складові управління суспільними реформами

Питання до семінарського заняття

1. Умови, етапи та функції успішних суспільних реформ в державі.
2. Планування та вироблення стратегії суспільних реформ.
3. Управління суспільними реформами: їх політичне забезпечення, взаємодія органів державної влади з широкою громадськістю у процесі реформування, урахування місцевої специфіки реформ.
4. Управлінська роль держави у суспільних реформах.
5. Основні підходи для проведення реформ.
6. Законодавче забезпечення реформ.
7. Роль держави у процесі суспільних реформ.

Тема 2.1. Стратегічне планування та проектування суспільних реформ

Питання до семінарського заняття

1. Проблеми, цілі та шляхи державно-суспільних реформ.
2. З'ясування об'єктивної необхідності реформ з погляду потреб і тенденцій розвитку суспільства.
3. Оцінка своєчасності реформ.
4. Ініціювання реформ.
5. Ідеологія реформ.
6. Стратегія реформ.

Тема 3.1. Поняття державно-управлінських реформ та їх роль у реформуванні суспільства

Питання до семінарського заняття

1. Основні підходи до реформування державного управління.
2. Роль та напрями державно-управлінських реформ.
3. Реформування державного управління в контексті суспільних реформ.
4. Основні аспекти адміністративної реформи.
5. Суспільна підпорядкованість реформ.
6. Фактори здійснення державно-управлінських реформ.

Тема 4.1. Політичне забезпечення та владно-суспільна взаємодія у суспільному реформуванні

Питання до семінарського заняття

1. Реформаторська управлінська еліта.
2. Мотиваційні стимули до реформ.
3. Забезпечення контролю реформ.
4. Інституційна пастка реформування.
5. Політичне забезпечення реформ.
6. Взаємодія органів державної влади з широкою громадськістю у процесі

реформування.

4.2. Матеріали для самоконтролю

Самостійна робота студента у межах навчальної дисципліни "Реформи держави та суспільства" передбачає написання та захист ним творчої роботи до кожного розділу на одну з передбачених переліком тем за власним вибором. Виконання цієї роботи зорієнтоване на практичне застосування знань і розвиток вмінь, здобутих в процесі лекційних і семінарських занять, самостійного опрацювання навчальних матеріалів. Творча робота висвітлює результати самостійного обдумування слухачами актуальних проблем впровадження відкритого врядування в Україні. Викладення необхідних матеріалів повинно бути лаконічним, чітко сформульованим і відповідати суті проблеми. Результатом написання творчої роботи є обґрунтований авторський висновок щодо обраної тематики і можливі рекомендації для розв'язання проблеми.

Вимоги до захисту творчої роботи:

- творча робота повинна бути підготовлена кожним студентом індивідуально;
- виконана творча робота надається у електронному вигляді (файлом) викладачеві не пізніше, ніж за 2 тижні до початку екзаменаційної сесії;
- друкований варіант творчої роботи надається студентом під час захисту;
- результати написання творчої роботи презентуються студентом під час екзаменаційної сесії у формі короткої доповіді та відповідей на поставлені запитання;
- на захисті для доповіді надається 5 хв.

Структура творчої роботи.

У структурі творчої роботи виділяються такі основні складові частини.

1. Постановка проблеми:

- короткий аналіз сучасного стану публічного управління у частині, що стосується обраної теми есе, виділення суперечностей та недоліків, що зумовлюють проблему;
- чітке формулювання проблеми відповідно до виділених суперечностей та недоліків, основні складові проблеми;
- негативні наслідки того, що проблема не вирішується.

2. Шляхи вирішення проблеми:

- визначення підходів до вирішення проблеми;
- опис конкретних шляхів реалізації обраних підходів.

3. Значення для практики:

- позитивні зміни у галузі публічного управління внаслідок реалізації запропонованих підходів;
- позитивне значення цих змін для розвитку відкритого врядування.

4. Висновки, що коротко відображають результати проведеного слухачем дослідження проблеми.

5. Перелік використаних джерел, оформлених згідно із вимогами.

Вимоги до оформлення творчої роботи.

Творча робота має бути роздрукована на білому папері стандартного формату А4. Розмір шрифту – 14 кегель, міжрядковий інтервал – 1,5, поля – 2 см з усіх боків. Титульний аркуш творчої роботи повинен мати такий зміст: назва університету; назва інституту; назва кафедри; назва навчальної дисципліни; тема творчої роботи; прізвище, ім'я, по батькові студента, курс, шифр академічної групи; рік написання творчої роботи. За титульним аркушем слідує план творчої роботи, в якому треба виділити всі її структурні частини. У плані праворуч позначаються номери сторінок початку кожного пункту. Обсяг творчої роботи визначається вмінням слухача стисло і водночас вичерпно розкрити тему: показати значення проблеми, що розглядається, оцінити, як вона висвітлюється в спеціальній літературі та розв'язується на практиці, зробити висновки та обґрунтувати власні пропозиції. Обсяг роботи – 15-20 сторінок. Обов'язкова вимога: чітке посилення на джерела інформації. Всі цифри, факти, теорії, думки вчених, цитати повинні мати посилення у вигляді [2, с. 54]

(перша цифра означає номер джерела у наведеному в кінці реферату списку літератури, а друга цифра – номер сторінки у цьому джерелі). Бажано використовувати в творчій роботі таблиці, схеми, графіки, діаграми тощо. Список використаної літератури (не менше 7 джерел) оформляється згідно з діючими правилами. Якщо інформація взята з мережі Інтернет, потрібно, як і для звичайної літератури, вказати автора, назву статті, а потім навести адресу сайту в Інтернеті. У творчій роботі мають бути обов'язково авторські пропозиції щодо вирішення проблеми, що розглядається. До тексту творчої роботи додається презентація у форматі Microsoft Power Point обсягом 10-12 слайдів, що відображає основні положення творчої роботи відповідно до його структури.

Перелік тем творчих робіт до розділу 1

1. Суспільні реформи як різновид суспільних змін.
2. Революційні та еволюційні суспільні зміни: порівняльна характеристика.
3. "Суспільний відбір" за Ф.Хайеком: переваги та недоліки.
4. Якість життя як стратегічний орієнтир суспільних реформ.
5. Розуміння основ конституційного ладу з погляду суспільних реформ.
6. Системні реформи: загальна характеристика.
7. Загальні та сферні реформи: порівняльний аналіз.
8. Організаційно-правові засади державних реформ в Україні.
9. Організаційно-правові особливості відомчих та місцевих реформ.
10. Реформи "зверху" та "знизу": порівняльний аналіз.
11. Особливості та зарубіжний досвід випереджальних реформ.
12. Особливості та зарубіжний досвід навздогінних реформ.
13. Особливості та зарубіжний досвід кардинальних реформ.
14. Загальна характеристика реформ стійкого зростання.
15. Постулати цивілізованих реформ та їх дотримання у вітчизняній практиці.
16. Ціна реформ: вітчизняний та зарубіжний досвід.
17. Загальна теорія реформ та її практичне застосування.
18. Управління суспільними реформами як складна системна діяльність.
19. Управлінська роль держави на різних етапах суспільних реформ.
20. Вашингтонський консенсус: загальна характеристика, переваги та недоліки.
21. Поняття ефективної держави з погляду суспільних реформ.

Перелік тем творчих робіт до розділу 2

1. Ініціювання суспільних реформ: теорія та практика.
2. Поняття "простору можливостей" та підходи до його оцінювання.
3. Теоретичні положення та практичні аспекти формування ідеології реформ.
4. Поняття та підходи до визначення місії суспільних реформ.
5. Поняття, структура та практичні аспекти визначення умов реформування.
6. Суспільні характеристики як основа для визначення проблем суспільних реформ.
7. Історичний розвиток суспільства як детермінанта суспільних реформ.
8. Традиції та культура суспільства, їх вплив на суспільні реформи.
9. Вплив світових тенденцій суспільного розвитку на реформи в конкретних країнах.
10. Засади формування системи цілей суспільних реформ.
11. Шокова терапія та градуалізм при здійсненні реформ: порівняльний аналіз.
12. Врахування суспільної ціни реформ при їх здійсненні.
13. Поняття перехідної ренти та стримування її перерозподілу під час реформ.
14. Організація суспільних реформ: теоретичні положення та вітчизняна практика.
15. Підходи до кадрового забезпечення суспільних реформ.
16. Формування реформаторської управлінської еліти в Україні.
17. Створення мотиваційних механізмів при впровадженні суспільних реформ.
18. Створення систем моніторингу впровадження суспільних реформ.

19. Принципи контролю суспільних реформ та їх практичне впровадження.
20. Інституційні пастки під час реформ та можливості їх уникнення.

Перелік тем творчих робіт до розділу 3

1. Державно-управлінські реформи згідно з широким та вузьким підходом: порівняльний аналіз.
2. Державно-управлінські реформи та адміністративна реформа: порівняльна характеристика.
3. Державно-управлінські та суспільні реформи: підходи до узгодження.
4. Державно-управлінські реформи та адміністративно-територіальна реформа: порівняльна характеристика.
5. Державно-управлінські реформи та конституційна реформа: порівняльна характеристика.
6. Світова тенденція універсалізації управлінських принципів та її прояви в Україні.
7. Світова тенденція розширення участі громадян в управлінні державою та її прояви в Україні.
8. Світова тенденція розвитку електронного уряду та її прояви в Україні.
9. Світова тенденція зміни співвідношення централізації і децентралізації та її прояви в Україні.
10. Світова тенденція поширення нового державного (публічного) менеджменту та її прояви в Україні.
11. Світова тенденція розвитку систем надання публічних послуг та її прояви в Україні.
12. Світова тенденція адаптації державної політики до умов глобалізації та її прояви в Україні.
13. Світова тенденція запровадження мережевих моделей побудови управлінських систем та її прояви в Україні.
14. Наукове забезпечення державно-управлінських реформ.
15. Організація державно-управлінських реформ: світовий досвід та вітчизняні реалії.
16. Політичне забезпечення державно-управлінських реформ: світовий досвід та вітчизняні реалії.
17. Підходи до координації державно-управлінських реформ.
18. Суспільна підпорядкованість державно-управлінських реформ: світовий досвід та вітчизняні реалії.
19. Участь громадськості у здійсненні державно-управлінських реформ.
20. Підходи до забезпечення контролю державно-управлінських реформ.
21. Політичне лідерство у здійсненні державно-управлінських реформ.

Перелік тем творчих робіт до розділу 4

1. Проблеми політичного лідерства вищих посадових осіб держави при здійсненні реформ.
2. Політичне лідерство членів уряду при здійсненні реформ: зарубіжний досвід для України.
3. Формування політичного рівня загального керівництва реформами.
4. Основні складові та механізми досягнення політичної згоди при здійсненні реформ.
5. Механізми взаємодії парламенту та уряду при здійсненні реформ.
6. Підходи до забезпечення прозорості суспільних реформ.
7. Механізми забезпечення суспільної підтримки реформ.
8. Становлення середнього класу як передумова успішних суспільних реформ.
9. Механізми адаптації населення до життя у нових умовах під час реформ.
10. Формування механізмів державно-громадських консультацій під час реформ.

11. Механізми партнерства державних та суспільних інститутів при здійсненні реформ.
12. Підходи до здійснення громадського контролю суспільних реформ.
13. Досвід суспільних реформ у Польщі.
14. Досвід суспільних реформ в Угорщині.
15. Досвід суспільних реформ у Китаї.
16. Досвід суспільних реформ у Російській Федерації.
17. Досвід суспільних реформ у країнах Балтії.
18. Досвід суспільних реформ у країнах Центральної і Східної Європи.
19. Досвід суспільних реформ у країнах Західної Європи.
20. Досвід суспільних реформ у США.

4.3. Індивідуальні завдання

Не передбачено.

4.4. Перелік питань для підготовки до підсумкового контролю

1. Тлумачення поняття "суспільний розвиток".
2. Сутність еволюційного та революційного суспільного розвитку.
3. Визначення поняття "суспільні реформи".
4. Сутність "суспільного відбору" та його співвідношення з реформами.
5. Сутність реформ як форми суспільних змін.
6. Реформи з точки зору змін суспільних інститутів.
7. Визначальні риси суспільних реформ.
8. Класифікації суспільних реформ.
9. Різновиди реформ за масштабом змін.
10. Сім постулатів цивілізованих реформ.
11. Місія суспільних реформ.
12. Наукове забезпечення суспільних реформ.
13. Загальна теорія реформ.
14. Поняття "управління суспільними реформами".
15. Сім основних складових управління суспільними реформами.
16. Розуміння планування та організації суспільних реформ.
17. Поняття "умови реформування".
18. Принцип відповідності умовам та важливість його дотримання в управлінні суспільними реформами.
19. Неоліберальний та неоструктуралістський підходи до управлінської ролі держави в суспільних реформах.
20. Сутність рекомендацій Вашингтонського консенсусу та результати його застосування.
21. Результати дієвого та недієвого управління суспільними реформами.
22. Управлінська роль держави на різних етапах реформування.
23. Співвідношення розмірів та ефективності держави.
24. Основні етапи ініціювання суспільних реформ.
25. Стратегічний і тактичний виміри оцінки своєчасності суспільних реформ.
26. Поняття "простір можливостей".
27. Значення ідеології суспільних реформ.
28. Визначення системи цінностей як основи стратегії суспільних реформ.
29. Внутрішні суспільні характеристики, які доцільно враховувати при виробленні стратегії реформ.
30. Особливості громадянської культури, які необхідно брати до уваги при здійсненні суспільних реформ.
31. Значення неофіційних обмежень для успішної реалізації суспільних реформ.
32. Поняття проблем та цілей суспільних реформ.

33. Сутність принципу системної організації реформ.
34. Компліментарність напрямів-складових реформування.
35. Сутність шокової терапії та градуалізму як основних альтернативних підходів щодо швидкості впровадження суспільних реформ.
36. Вирощування інститутів та формування ланцюжку проміжних інститутів.
37. Два основні методи створення інститутів.
38. Метод витіснення.
39. Основні переваги шокової терапії та градуалізму.
40. Суспільна ціна реформ.
41. Поняття "перехідна рента".
42. Чотири основні складові організації суспільних реформ.
43. Кадрове забезпечення суспільних реформ.
44. Принцип реформаторської управлінської еліти.
45. Забезпечувальні механізми проведення суспільних реформ.
46. Напрями створення або посилення мотивації до суспільних реформ.
47. Принцип наявності нормативів у процесі контролю суспільних реформ.
48. Принцип зворотного зв'язку при здійсненні контролю суспільних реформ.
49. Принцип коригування стратегії суспільних реформ.
50. Поняття "інституційна пастка".
51. Стабілізаційні механізми інституційних пасток.
52. Напрями впливу на механізми стабілізації інституційних пасток.
53. Основні компоненти політичного забезпечення суспільних реформ.
54. Сутність та основні рівні політичного лідерства при здійсненні суспільних реформ.
55. Основні елементи політичного лідерства вищої посадової особи держави у реформуванні.
56. Політична згода щодо суспільних реформ.
57. Механізм чіткої взаємодії парламенту та уряду при здійсненні реформ.
58. Розуміння прозорості здійснення реформ та способи її досягнення.
59. Шляхи забезпечення суспільної підтримки реформ.
60. Адаптація населення до життя у нових умовах.
61. Участь громадськості у підготовці та впровадженні суспільних реформ.
62. Основні підходи та методи консультацій органів державної влади з громадськістю в процесі реформування.
63. Методи громадського контролю суспільних реформ.
64. Широкий та вузький підходи до реформування державного управління.
65. Поняття "державно-управлінські реформи".
66. Визначальні риси державно-управлінських реформ.
67. Основні напрями реформування публічної адміністрації.
68. Співвідношення державно-управлінських та суспільних реформ.
69. Роль державно-управлінських реформ у реформуванні суспільства.
70. Підхід до узгодження державно-управлінських реформ з іншими суспільними реформами.
71. Світова тенденція універсалізації управлінських принципів.
72. Ключові проблеми практичної реалізації концепції належного врядування в Україні.
73. Світова тенденцію розширення участі громадян в управлінні державою.
74. Основні напрями прояву світової тенденції розвитку електронного уряду.
75. Основні напрями реформ з упровадження нового державного (публічного) менеджменту.
76. Світова тенденція розвитку систем надання публічних послуг.
77. Напрями реформ з адаптації державної політики до умов глобалізації.
78. Поняття "здійснення державно-управлінських реформ".
79. Внутрішній і зовнішній аспекти системної організації державно-управлінських реформ.

80. Основні аспекти політичного лідерства у здійсненні державно-управлінських реформ.
81. Принципи контролю державно-управлінських реформ.
82. Складові взаємодії органів державної влади з широкою громадськістю у процесі державно-управлінських реформ.
83. Принципи суспільної підпорядкованості, випередження та офіційності при плануванні державно-управлінських реформ.
84. Принцип дієздатності координаційного центру в організації державно-управлінських реформ.
85. Принцип готовності апарату при впровадженні державно-управлінських реформ.
86. Загальна модель здійснення державно-управлінських реформ.
87. Політичні передумови успішного здійснення державно-управлінських реформ.
88. Характерні недоліки політичного забезпечення державно-управлінських реформ в Україні у 1990-2000-ні рр.
89. Основні політичні чинники успішної реалізації державно-управлінських реформ в Україні.
90. Місія державно-управлінських реформ.
91. Ключові характеристики державно-управлінських реформ, які доцільно вибрати при виробленні їх стратегії.
92. Поняття "масштаб державно-управлінських реформ".
93. Базові підходи державно-управлінських реформ.
94. Ієрархія цілей державно-управлінських реформ.
95. Процес вибору шляхів державно-управлінських реформ.
96. Уніфікуючий та варіаційний підходи до формування планів (програм) державно-управлінських реформ.
97. Типізаційний, конкурентний та випробувальний підходи до розробки проектів для реалізації планів (програм) державно-управлінських реформ.
98. Послідовність основних етапів планування державно-управлінських реформ.
99. Схема втілення у офіційно затверджених документах результатів планування широкомасштабних державно-управлінських реформ.
100. Типові підходи для створення дієздатного координаційного центру державно-управлінських реформ.
101. Організаційний механізм політичного діалогу з питань державно-управлінських реформ.
102. Підходи до координації здійснення державно-управлінських реформ на територіальному рівні.
103. Основні складові організаційного забезпечення державно-управлінських реформ в Україні.

5. Критерії та система оцінювання результатів навчання

5.1. Політика курсу

Відвідування лекційних занять є добровільним, проте враховується при підсумковому контролі шляхом задавання додаткових запитань за відповідним матеріалом.

Відвідування семінарських занять є обов'язковим, їх пропуск автоматично знижує підсумкову оцінку за курсом, оскільки на відповідні семінари студент не отримує балів.

Політика академічної доброчесності визначається згідно з Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату в Таврійському національному університеті імені В.І. Вернадського.

5.2. Шкала та схема формування підсумкової оцінки

Для денної форми навчання

Поточний контроль	Підсумковий	Сума

Розділ 1		Розділ 2		Розділ 3		Розділ 4		контроль	
C1.2	TP1	C.2.1	TP2	C.3.1	TP3	C4.1	TP4		
5	10	5	15	5	15	5	10	30	100

C1.2, ..., C4.1 – семінари до тем розділів

TP1 ... TP4 – творчі роботи до розділів

Для заочної форми навчання

Поточний контроль							Підсумковий контроль	Сума
Розділ 1		Розділ 2		Розділ 3		Розділ 4		
C1.2	TP1	TP2	C3.1	TP3	TP4			
5	15	15	5	15	15	30	100	

C1.2, C3.1 – семінари до тем розділів

TP1 ... TP4 – творчі роботи до розділів

5.3. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90-100	відмінно	A	відмінне виконання
80-89	добре	B	вище середнього рівня
75-79	добре	C	загалом хороша робота
66-74	задовільно	D	непогано
60-65	задовільно	E	виконання відповідає мінімальним критеріям
30-59	незадовільно	FX	необхідне перескладання
0-29	незадовільно	F	необхідне повторне вивчення курсу

6. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

Не передбачено.

7. Рекомендовані джерела інформації

Основні

1. Адміністративна реформа в Україні: сучасний стан, проблеми та перспективи: монографія / за заг. ред. Н. Р. Нижник, Н. Т. Гончарук. Д.: Монолит, 2009. 384 с.
2. Бальцерович Л. Навстречу ограниченному государству / пер. с англ. М.: Новое изд-во, 2007. 92 с.
3. Безбородов А. Б., Елисеєва Н. В., Шестаков В. А. Перестройка и крах СССР. 1985–1993. СПб.: Норма, 2010. 216 с.
4. Бідзюра І. П. Філософія системних реформ в Україні на рубежі століть: монографія. К.: Навч. книга, 2004. 189 с.
5. Великобританія. Епоха реформ / под ред. А. А. Громько. М.: Весь мир, 2007. 536 с.
6. Гайдар Е. Т. Власть и собственность: Смуты и институты. Государство и эволюция. СПб.: Норма, 2009. 336 с.
7. Колодко Г. В. Від шоку до терапії: Економіка і політика трансформації. Л.: Незалежн. культуролог. журн. "І", 2004. 563 с.
8. Концептуальні засади суспільного розвитку: управлінський вимір: монографія / А. М. Михненко, С. О. Кравченко, І. В. Пантелейчук та ін.; за ред. А. М. Михненка. К.: УкрСІЧ, 2013. 355 с.
9. Кравченко С. О. Державно-управлінські реформи : теоретико-методологічне обґрунту-

- вання та напрями впровадження: монографія. К.: НАДУ, 2008. 296 с.
10. Михненко А. М., Макаренко Е. М., Кравченко С. О. Управління якістю суспільних реформ: навч. посіб. К.: НАДУ, 2009. 192 с.
 11. Норгаард О. Економічні інституції та демократична реформа. Порівняльний аналіз посткомуністичних країн / пер. з англ. М. Козуба, А. Галушки. К.: Ніка-Центр, 2007. 424 с.
 12. Полтерович В. М. Элементы теории реформ: монография. М.: Экономика, 2007. 448 с.
 13. Травин Д. Я., Маргания О. Л. Европейская модернизация: в 2 кн. М.: Изд-во АСТ; СПб.: Terra Fantastica, 2004. Кн. 1. 2004. 665 с.
 14. Травин Д. Я., Маргания О. Л. Европейская модернизация: в 2 кн. М.: Изд-во АСТ; СПб.: Terra Fantastica, 2004. Кн. 2. 2004. 573 с.
 15. Шен Л. Ц., Казаринова О. В. Экономические реформы в Китае: учеб. пособие. М.: Дело, 2002. 144 с.

Додаткова

1. Административные реформы в России: история и современность / под общ. ред. Р. Н. Байгузина. М.: РОССПЭН, 2006. 645 с.
2. Адміністративно-територіальний устрій України. Шляхи реформування: монографія / В. Г. Яцуба, В. А. Яцюк, О. Я. Матвіїшин та ін. К.: [б. в.], 2007. 366 с.
3. Гонцяж Я., Гнидюк Н. Адміністративна реформа: нездійснені мрії та втрачені можливості. К.: Міленіум, 2002. 136 с.
4. Державне управління: основи теорії, історія і практика: навч. посіб. / В. Д. Бакуменко, П. І. Надолішній, М. М. Іжа, Г. І. Арабаджи ; за заг. ред. Надолішнього П. І., Бакуменка В. Д. О.: ОРІДУ НАДУ, 2009. 394 с.
5. Енциклопедія державного управління: у 8 т. / наук.-ред. колегія: Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. К.: НАДУ, 2011. Т. 1: Теорія державного управління. 2011. 748 с.
6. Енциклопедія державного управління: у 8 т. / наук.-ред. колегія: Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. К.: НАДУ, 2011. Т. 2: Методологія державного управління. 2011. 692 с.
7. Енциклопедія державного управління: у 8 т. / наук.-ред. колегія: Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. К.: НАДУ, 2011. Т. 3: Історія державного управління. 2011. 788 с.
8. Європейські орієнтири адміністративного реформування в Україні : монографія / за заг. ред. В. Д. Бакуменка, В. М. Князева. К.: Вид-во НАДУ, 2005. 172 с.
9. Інноваційно-інвестиційний розвиток суспільства: навч. посіб. / кол. авт.: А. М. Михненко (кер. авт. кол.), В. Ф. Мартиненко, С. О. Кравченко та ін. К.: УкрСІЧ, 2014. 330 с.
10. Коваленко А. А., Кресіна І. О., Цветков В. В. Суспільна трансформація і державне управління в Україні: політико-правові детермінанти. К.: Ін Юре, 2003. 496 с.
11. Кравчук Л. М. Держава і влада: досвід адміністративної реформи. К.: Інтеллект, 2001. 192 с.
12. Механізми взаємодії суспільства та влади : підручник / кол. авт. : А. М. Михненко (кер. авт. кол.), С. О. Кравченко, В. Ф. Мартиненко та ін. К.: НАДУ, 2013. 210 с.
13. План модернізації державного управління: пропозиції щодо приведення державного управління та державної служби України у відповідність із принципами і практиками демократичного урядування / за заг. ред. Т. В. Мотренка. К.: Центр адаптації держ. служби до станд. ЄС, 2010. 320 с.
14. Реформа публічного управління в Україні: виклики, стратегії, майбутнє: монографія / відп. ред. І. А. Грицяк. К.: "К.І.С.", 2009. 240 с.
15. Тэтчер М. Искусство управления государством. Стратегии для меняющегося мира / пер. с англ. М.: Альпина Паблишер, 2003. 504 с.
16. Управління суспільним розвитком. Вступ до спеціальності: навч. посіб. / А. М. Михненко, В. Д. Бакуменко, С. О. Кравченко, С. О. Борисевич. К.: Вид-во НАДУ, 2006. 84 с.
17. Управлінська еліта як чинник суспільного розвитку: монографія / за ред. А. М. Михненка.

К.: НАДУ, 2012. 175 с.

18. Цветков В. В. Демократія і державне управління: теорія, методологія, практика: монографія. К.: Юрид. думка, 2007. 336 с.

11. Інформаційні ресурси

1. Громадянське суспільство і влада. Урядовий веб-сайт. – http://civic.kmu.gov.ua/consult_mvc_kmu/news/article
2. Законодавство України. – <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?user=a>
3. Національне агентство України з питань державної служби. – <http://www.nads.gov.ua>
4. Національний інститут стратегічних досліджень. – <http://www.niss.gov.ua>
5. Организация Объединенных Наций. – <http://www.un.org/ru/>
6. Партнерство "Відкритий Уряд". – <http://ogp.gov.ua>
7. Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – <http://www.president.gov.ua>
8. Реформи в Україні. – <http://reforms.in.ua>
9. Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. – <http://www.kmu.gov.ua>
10. Центр політико-правових реформ. – <http://www.pravo.org.ua>
11. Human Development Reports. – <http://hdr.undp.org/en/>
12. Freedom House. – <http://www.freedomhouse.org>
13. Open government partnership. – <http://www.opengovpartnership.org>
14. The Sigma Programme. – <http://www.sigmaxweb.org>
15. The World Bank. – <http://www.worldbank.org>
16. United Nations Development Programme. – <http://www.undp.org/content/undp/en/home.html>
17. World Economic Forum. – <http://www.weforum.org>
18. Worldwide Governance Indicators. – <http://info.worldbank.org/governance/wgi/index.asp>